

Apera spica-venti

Kösa

Nära hotad (NT)

Klass: Liliopsida (enhjärtbladiga blomväxter), **Ordning:** Poales (gräsordningen), **Familj:** Poaceae (gräs), **Släkte:** *Apera* (kösor), **Art:** *Apera spica-venti* - kösa (L.) P. Beauv. **Synonymer:** åkerkösa, *Agrostis spica-venti* L., *Åkerven*

Beskrivning

Kösa, även kallad åkerkösa, är ett ettårigt gräs som blir upp till en meter högt. Arten har yviga vippor med talrika, små, enblommiga och kölade småax. Ytteragnarna har karakteristiskt långa borst som är minst tre gånger så långa som småaxet. Bladen är ca 5 mm breda och ganska slaka, och snärpet är 5-10 mm långt. Kösa blommar från mitten av juni till augusti. Täta förekomster kan ge åkrar en karakteristisk, blekt rödbrun nyans som syns på långt håll. Kösa liknar den närbesläktade alvarkösa *A. interrupta* men den senare blir inte mer än tre decimeter hög, har en hopdragen vipa, kortare snärp och blommar redan i juni. Kösa har ståndarknappar som är betydligt längre än hos alvarkösa (ca 1,5 mm mot max 0,5 mm långa). I habitus liknar kösa några av de stovuxna arterna i släktet *Agrostis* men skiljer sig genom småaxens långa borst.

Utbredning och status

Kösa finns lokalt allmänt i södra Sverige, särskilt i Götaland, men har förekommit eller förekommer tillfälligt i norra Svealand och längs Norrlandskusten. Arten kan vara lokalt mycket talrik på sina lokaler, med exempelvis en miljon plantor i en åker på två hektar vid Nättraby, Blekinge (Åke Widgren på Facebook 7 augusti 2015). Arten finns i boreo-tempererade delar av Europa till västra Sibirien, men saknas i sydligaste Europa som exempelvis på Iberiska halvön (Hultén & Fries 1986).

Den beräknade minskningstakten (Sundberg 2015) är omkring 35% av lokalerna under 10 år i Skåne och Bohuslän, och ca 20% i Uppland, baserad på data från mitten av 1900- till början av 2000-talet (Tyler & Olsson 1997, Maad m.fl. 2009, Blomgren m.fl. 2011). Även i övriga sydsvenska landskap märks en tydlig tillbakagång (se t.ex. Fröberg 2006, Edqvist & Karlsson 2007, Löfgren 2013). Kösa klassas som Nära hotad (NT) i Storbritannien (Cheffings & Farrell 2005).

Ekologi

Kösa växer i åkermarker, främst i sandiga, höstsådda åkrar eller trädor. men förekommer även mer tillfälligt på ruderatmarker och som gräsfröinkomling i vägrenar.

Hot

Kösa har sannolikt minskat till följd av effektiv frörensning och tätare grödor.

Åtgärder

Minskad användning av herbicider, som i ekologisk odling, fler trädor samt grödor som står mindre tätt skulle gynna kösa.

Övrigt

Kösa kan vara ett besvärligt åkerogräs.

Litteratur

- Blomgren, E., Falk, E. & Herloff, B. (red.) 2011. *Bohusläns flora*. Föreningen Bohusläns Flora, Uddevalla.
- Cheffings, C.M. & Farrell, L. (red.) 2005. The vascular plant red data list for Great Britain. *Species Status* 7: 1-116. Joint Nature Conservation Committee, Peterborough.
- Edqvist, M. & Karlsson, T. (red.) 2007. *Smålands flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Fröberg, L. 2006. *Blekinges flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Hultén, E. & Fries, M. 1986. *Atlas of North European vascular plants north of the Tropic of Cancer*. Koeltz Scientific Books. Königstein.
- Löfgren, L. 2013. *Närkes flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Maad, J., Sundberg, S., Stolpe, P. & Jonsell, L. 2009. Floraförändringar i Uppland under 1900-talet - en analys från Projekt Upplands flora. *Svensk Botanisk Tidskrift* 103: 67-104. [http://svenskbotanik.se/wp-content/uploads/2013/10/maad_1.pdf], [http://svenskbotanik.se/wp-content/uploads/2013/10/maad_appendix.pdf]
- Sundberg, S. 2015. Vad är rödlistan och hur bedöms växter och svampar? *Svensk Botanisk Tidskrift* 109: 208-218. [http://svenskbotanik.se/wp-content/uploads/2013/10/Sundberg_2015_SBT.pdf]
- Tyler, T. & Olsson, K.-A. 1997. Förändringar i Skånes flora under perioden 1938-1996 - statistisk analys av resultat från två inventeringar. *Svensk Botanisk Tidskrift* 91: 143-185.

Författare

Sebastian Sundberg 2015. © ArtDatabanken, SLU 2015